

PSV - M A A J A V E S I

VAPO OY ENERGIA, SUO JA VESI
KAATIAISNEVAN LINNUSTOSELVITYS

Kaatiaisnevan linnustoselvitys

Juha Parviainen, FM

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	1
2	LASKENTAMENETELMÄT	1
2.1	LINJALASKENTA	1
3	TULOKSET.....	2
4	YHTEENVETO	4
5	KIRJALLISUUS	4

Liitteet

- Liite 1: Laskentalinja sekä suojelullisesti merkittävien lajien pesimäaikaisten havaintojen sijoittuminen Kaatiaisnevalle (1: 20 000)
- Liite 2: Kaatiaisnevan linnustolaskennan perustulokset sekä linnuston suojelullinen arvo Mikkola-Roosin (1996) esittämään laskentatapaan perustuen

1 JOHDANTO

Kaatiaisneva sijaitsee Kärämäellä Venetpalon länsipuolella. Kaatiainevan alueelle suunnitellaan turvetuotantoaluetta. Vapo Oy:n hallinnassa Kaatiaisnevasta on 204 ha alue, joka on pääosin metsäojitettu. Ojittamattomia alueita on lähinnä suon pohjoisosassa. Linnustaselvitys kattaa Kaatiaisnevan sekä sen välittömät reuna-alueet (liite 1).

Kaatiaisneva on laajalti ojitusten vaikutuksesta muuttunutta isovarpuista rämettä ja paikoin oligo-mesotrofista lyhytkorsirämettä. Alueen luonnontilaisin osa on pääasiassa karua lyhytkorsinevaa, jota luonnehtivat variksenmarja – rahkasammalmättäät, tupasluikkamättäät ja pienialaiset rimpipinnat. Eteläisimmät inventointialueet ovat ojitettuja, puustottuneita ja luonnontilaisuudeltaan muuttuneita ruohoisia rämeitä ja korpia, joilla on nähtävillä myös hakkuutoiminnan jälkiä.

Linnustokartoituksessa selvitettiin Kaatiaisnevalla pesivän maalinnuston lajikoostumus ja parimäärät. Vapo Oy:n hallinnassa olevalle alueelle sekä mahdollisen turvetuotantoalueen ulkopuolisille reunaosille keskittynyt linnustokartoitus suoritettiin linjalaskentana 9.6.2003. Tässä raportissa esitetään käytetyt laskentamenetelmät, Kaatiaisnevan pesimälinnuston lajistokoostumus sekä havaitut yksilömäärät. Suojelulliselta asemaltaan merkittävien lajien havainnot esitetään lisäksi karttaliitteessä (liite 1).

2 LASKENTAMENETELMÄT

2.1 Linjalaskenta

Linjalaskentaa käytetään yleisesti linnuston selvitys- ja seurantamenetelmänä ja se antaa suhteellisen nopeasti edustavan kuvan alueen kokonaislinnustosta lukuun ottamatta vesilinnustoa (Väisänen ym. 1998). Tavoitteena on selvittää pesivän maalinnuston lajisto, parimäärät ja kokonaistiheydet. Laskennan aikana havaittavat linnut kirjataan laskijan edestä ja sivuilta, ja erikseen merkitään 50 m leveällä *pääsaralla* (25 m laskijan molemmin puolin) sekä sen ulkopuolisella *apusaralta* havaitut linnut. Apusarkahavainnot ovat kaikki pääsaran ulkopuoliset havainnot. Yhdessä nämä kaksi sarkaa muodostavat *tutkimussaran*. Pääsarkahavaintojen osuuksien perusteella on laskettu lajikohtaisia kuuluvuuskertoimia, joiden avulla tutkimussaran havainnot voidaan muuntaa vertailukelpoisiksi pääsarkahavainnoiksi. Nämä havainnot suhteutetaan laskenta-alueen pinta-alaan kertomalla ne tutkittavan alueen alalla. Tällöin tuloksena saadaan minimiarvio tutkimusalueella pesivien lintuparien lukumääristä.

Lajikohtaisten parimäärien lisäksi aineistosta laskettiin Mikkola-Roosin (1996) esittämällä menetelmällä lajin suojeluarvoon perustuva pisteytys, jonka avulla voidaan tehdä johtopäätöksiä alueen linnustollisesta arvosta ja verrata sitä muihin alueisiin. Pisteytyksessä huomioidaan lajin uusiutumiskyvyttömyys ts. luonnossa lisääntyvän kannan sukupolvenväli, lajin lisääntyvän kannan koko

Suomessa sekä lajin uhanalaisuus Suomessa, Euroopassa ja maailmanlaajuisesti. Kuuluvuuskertoimien avulla lasketut parimäärät muunnetaan pisteiden laskennassa kertoimiksi korottamalla ne potenssiin 0,7. Samalla pienennetään yhdyskuntien vaikutusta lopputulokseen. Lajin suojelupistemäärä saadaan kertomalla edellä muunnettu parimääräkerroin lajikohtaisella suojeluarvolla. Elinympäristön suojeluarvo saadaan laskemalla alueen lajien suojeluarvot yhteen.

Laskentalinjat valittiin siten, että kaikkia maastossa esiintyviä biotooppeja sisältyi linjoille samassa suhteessa niiden esiintymisrunsauteen. Tällöin eri biotooppien lintulajien teoreettinen esiintymisrunsaus vastaa todellisuutta ja saatu tulos on mahdollisimman todenmukainen. Laskettujen linjojen kokonaispituus oli yhteensä 4,2 km (liite 1).

3 TULOKSET

Pesimäaikaikaisessa laskennassa Kaatiaisnevalle ja sen välittömässä lähiympäristössä tavattiin yhteensä 26 lintulajia ja 104 lintuparia. Laskentatulokset kuuluvuuskertoimien sekä suojeluarvon laskemiseen käytettävät tiedot on esitetty liitteessä 2. Kaatiaisnevalle havaittiin vain kolme varsinaista suolajia (luokitte- lu Väisänen ym. 1998): liro (*Tringa glareola*), valkoviklo (*Tringa nebularia*) ja niittykirvinen (*Anthus trivialis*) (taulukko 1). Myös kapustarinta (*Pluvialis apricaria*) on Pohjois- ja Keski-Pohjanmaalla tyypillinen soiden pesimälaji.

Alueen linnusto koostuu pääasiassa havu- ja sekametsien yleislajeista. Suolajien osuus kokonaislajistosta on vähäinen. Alueella runsaimpina esiintyviä lajeja olivat pajulintu (*Phylloscopus trochilus*, 41 paria/km²) ja peippo (*Fringilla coelebs*; 18 paria/km²), joiden pesimätiheys oli tutkitulla alueella keskimääräistä suurempi. Muilta osin Kaatiaisnevan linnuston parimäärät olivat tavanomaisia verrattuna valtakunnallisen atlaslaskennan keskitiheyksiin vastaavalla maantieteellisellä alueella (Väisänen ym. 1998). Kaatiaisnevan alueen laskennallinen pesivän maalinnuston minimiparimäärä oli 206 paria.

Suojelulliselta asemaltaan merkittävimpiä havaintoja Kaatiaisnevalle olivat EU:n lintudirektiivin liitteessä I mainitut mehiläishaukka (*Pernis apivorus*), teeri (*Tetrao tetrix*), kapustarinta, liro ja palokärki (*Dryocopus martius*). Määritelmän mukaan liitteessä mainittujen lajien elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan näiden lintulajien lisääntyminen ja eloonjääminen niiden levinneisyysalueella. Näitä erityistoimia ovat mm. SPA-alueet (Special Protection Areas), jotka ovat osa Natura 2000 –verkostoa. Suomen kansainväli- siin vastuulajeihin (EVA) alueen linnustosta kuuluvat teeri, valkoviklo, liro ja leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*). Suomen uhanalaisuusluokituksessa (Rassi ym. 2001) Kaatiaisnevan lajeista on mainittu mehiläishaukka ja teeri, jotka kuuluvat luokkaan *silmälläpidettävät* (NT). Silmälläpidettäviä ovat lajit, jotka eivät täytä vaarantuneiden lajien kriteerejä eivätkä lukeudu varsinaisesti uhanalaisiin lajeihin. Selvitysalueella ei tavattu luonnonsuojelulain (46 § ja 47 §) mukaisia uhanalaisia tai erityisesti suojeltavia lajeja. Edellä mainittujen suo-

jelustatukseltaan huomattavien lintulajien havaintopaikat on esitetty liitteessä 1.

Taulukko 1. Kaatiaisnevan pesimäaikaissa linjalaskennassa havaitut lajit, niiden suojelullinen asema, laskennalliset minimiparimäärät (paria/km²) sekä suojelupistearvot (Mikkola-Roos 1996). Varsinaiset suolajit (Väisänen ym. 1998 mukaan) alleviivattu.

Laji		Suojelullinen asema			Kokonaisparimäärä	Pisteet
		EU:n lintudirektiivi	Suomi	EVA		
Mehiläishaukka	<i>Pernis apivorus</i>	x	NT		2,0	5,84
Teeri	<i>Tetrao tetrix</i>	x	NT	x	2,0	0,49
Kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>	x			1,5	1,25
<u>Liro</u>	<u><i>Tringa glareola</i></u>	x		x	3,1	1,19
<u>Valkoviklo</u>	<u><i>Tringa nebularia</i></u>			x	0,6	1,02
Metsäviklo	<i>Tringa ochropus</i>				2,5	0,72
Taivaanvuohi	<i>Gallinago gallinago</i>				1,9	0,31
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	x			0,6	0,68
Sepelkyhky	<i>Columba palumbus</i>				0,7	0,22
<u>Niittykirvinen</u>	<u><i>Anthus pratensis</i></u>				11,2	0,38
Metsäkirvinen	<i>Anthus trivialis</i>				12,4	0,41
Punakylkirastas	<i>Turdus iliacus</i>				4,3	0,25
Laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>				6,3	0,33
Peippo	<i>Fringilla coelebs</i>				37,1	0,38
Lehtokerttu	<i>Sylvia borin</i>				2,0	0,11
Pensaskerttu	<i>Sylvia communis</i>				2,8	0,24
Kirjosieppo	<i>Ficedula hypoleuca</i>				2,2	0,10
Pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>				83,6	1,11
Punarinta	<i>Erythacus rubecula</i>				2,8	0,12
Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>			x	1,5	0,16
Rautiainen	<i>Prunella modularis</i>				2,0	0,21
Talitiainen	<i>Parus major</i>				6,0	0,24
Hömötiainen	<i>Parus montanus</i>				4,0	0,13
Vihervarpunen	<i>Carduelis spinus</i>				9,2	0,52
Punavarpunen	<i>Carpodacus erythrinus</i>				1,9	0,22
Pohjansirkku	<i>Emberiza rustica</i>				2,2	0,69
Yhteensä		5	2	4	206	17,3

Kaatiaisnevan linnuston pääosan muodostavat metsän hyönteissyöjälinnut, joille suotuisia pesimähabitaatteja alueella on tarjolla runsaasti. Suolintujen parimäärät ovat pieniä ja kyseisten lajien reviirit sijaitsevat alueen avoimimmilla ja märemmillä rimpialueilla. Myös suojelullisesti merkittävien lajien havainnot keskittyvät näille alueille(liite 1). Vanhojen metsien tyyppilajiksi katsottavan palokärjen havainto sijoittui inventointialueen eteläosaan.

Kaatiaisnevan linnuston monipuolisuudesta ja runsaudesta kertovaa suojelupistearvoa (17,31) voidaan pitää varsin tavanomaisena esim. maakunnallisesti. Eniten suojelupistearvoa nostaa mehiläishaukasta tehty havainto. Laji ei kui-

tenkaan pesi suoympäristössä, vaan sen tyyppihabitaatteja ovat peltojen ympärysmetsät.

4 YHTEENVETO

Kaatiaisnevan pesimälinnuston lajisto ja parimäärät selvitettiin turvetuotannon ympäristölupa- ja YVA-selvityksiä varten 9.6.2003 suoritetussa linjalaskennassa. Kaatiaisnevan linnustoa hallitsevat metsien yleislajit ja varsinaisia suolintuja alueella tavattiin vain 3 lajia. Suojelullisesti merkittävimpiä havaintoja olivat EU:n lintudirektiivin liitteessä I mainitut mehiläishaukka, teeri, kapustarinta, liiro ja palokärki. Suomen kansainvälisiä vastuulajeja (EVA) Kaatiaisnevan alueella esiintyi neljä. Suomen kansallisessa uhanalaisuusluokituksessa (Rassi ym. 2001) mainittuja lajeja selvitysalueella havaittiin kaksi. Kaatiaisnevalla ei tavattu luonnonsuojelulain (46 § ja 47 §) mukaisia uhanalaisia tai erityisesti suojeltavia lintulajeja. Kokonaisuutena Kaatiaisnevan linnustollinen arvo on maakunnallisesti tavanomainen.

5 KIRJALLISUUS

Koskimies, P. & Väisänen, R.A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, 2. Painos. Helsinki.

PSV- Maa ja Vesi OY, 2003: Konttisuon kasvillisuusselvitys.—Moniste. 5 s. + liitteet. Oulu.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. — Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 432 s. Uhanalaisten lajien II seurantatyöryhmä. <http://www.ymparisto.fi/luosuo/lumo/lasu/uhanal/uhanal.htm>, 17.4.2002.

Turveteollisuusliitto ry. 2002: Turvetuotannon ympäristövaikutusten arviointi. Ohjeita turvetuotannon luonto- ja naapuruussuhdevaikutusten arvioimiseksi. – Jyväskylä.

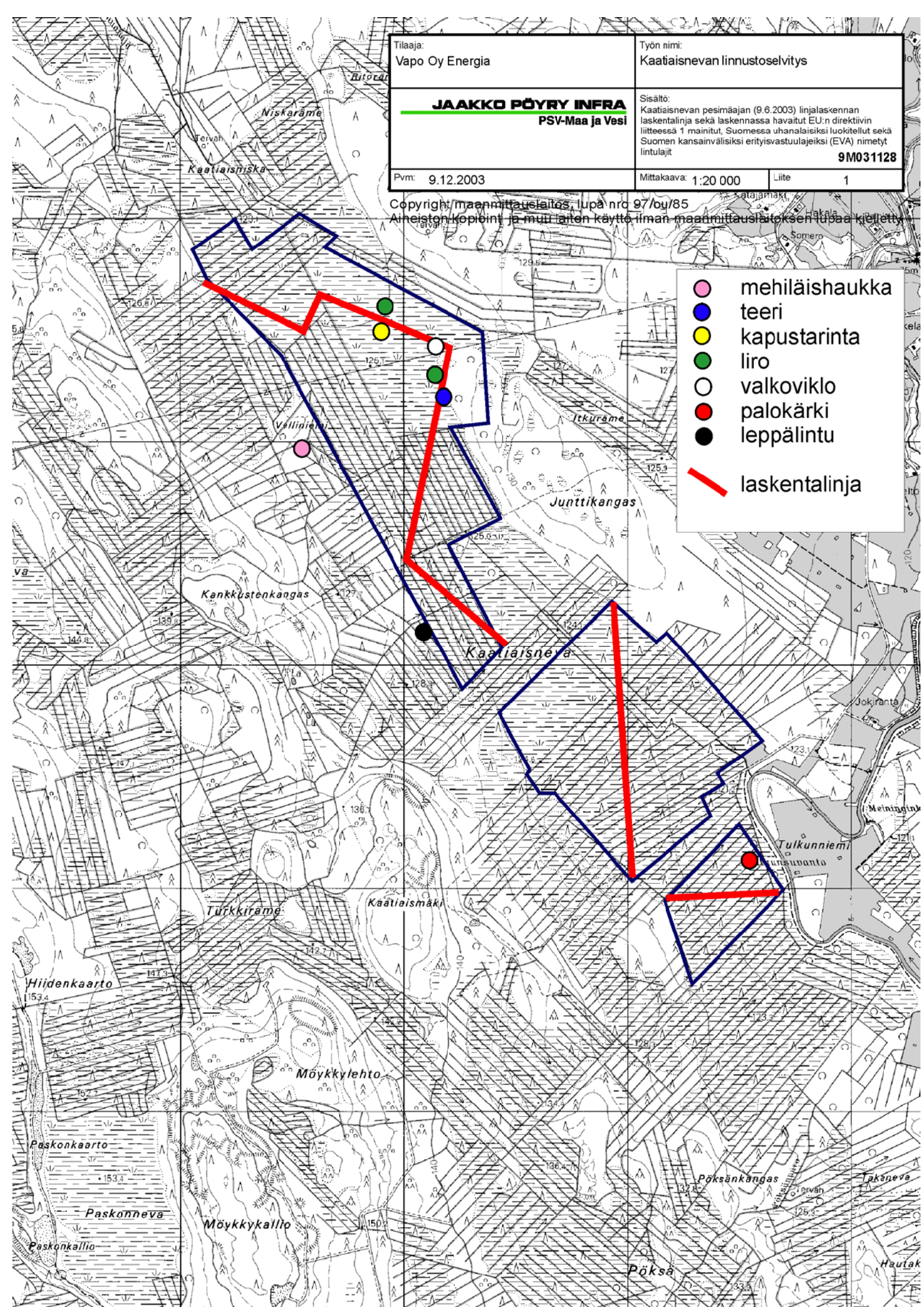
Väisänen, R.A., Lammi, E., Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otavan Kirjapaino, Keuruu. ISBN 951-1-12663-6.

Tilaaaja: Vapo Oy Energia	Työn nimi: Kaatisnevan linnustaselvitys		
JAAKKO PÖYRY INFRA PSV-Maa ja Vesi		Sisältö: Kaatisnevan pesimäajan (9.6.2003) linjalaskennan laskentalinja sekä laskennassa havaitut EU:n direktiivin liitteessä 1 mainitut, Suomessa uhanalaisiksi luokitellut sekä Suomen kansainvälisiksi erityisvastuulajeiksi (EVA) nimetyt lintulajit 9M031128	
Pvm: 9.12.2003	Mittakaava: 1:20 000	Liite 1	

Copyright/maanomittauslaitos, lupa nro 97/04/85

Aineiston kopiointi ja muu laiton käyttö ilman maanomittauslaitoksen lupaa kielletty

- mehiläishaukka
- teeri
- kapustarinta
- liro
- valkoviklo
- palokärki
- leppälintu
- laskentalinja

Liite 2. Kaatiaisnevan pesimäaikaissa linjalaskennassa havaitut lajit ja kuuluvuuskertoimien (Väisänen ym. 1998) mukaan lasketut minimikokonaisparimäärät. Lajikohtaiset suojeluarvot (Mikkola-Roos 1996) sekä näiden perusteella lasketut suojelupisteet. Suolajit alleviivattu.

Laji		Suojelullinen asema			Kokonais- parimäärä	Pisteet
		EU:n lintudirektiivi	Suomi	EVA		
Mehiläishaukka	<i>Pernis apivorus</i>	x	NT		2,0	5,84
Teeri	<i>Tetrao tetrix</i>	x	NT	x	2,0	0,49
Kapustarinta	<i>Pluvialis apricaria</i>	x			1,5	1,25
<u>Liro</u>	<u><i>Tringa glareola</i></u>	x		x	3,1	1,19
<u>Valkoviklo</u>	<u><i>Tringa nebularia</i></u>			x	0,6	1,02
Metsäviklo	<i>Tringa ochropus</i>				2,5	0,72
Taivaanvuohi	<i>Gallinago gallinago</i>				1,9	0,31
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	x			0,6	0,68
Sepelkyhky	<i>Columba palumbus</i>				0,7	0,22
<u>Niittykirvinen</u>	<u><i>Anthus pratensis</i></u>				11,2	0,38
Metsäkirvinen	<i>Anthus trivialis</i>				12,4	0,41
Punakylkirastas	<i>Turdus iliacus</i>				4,3	0,25
Laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>				6,3	0,33
Peippo	<i>Fringilla coelebs</i>				37,1	0,38
Lehtokerttu	<i>Sylvia borin</i>				2,0	0,11
Pensaskerttu	<i>Sylvia communis</i>				2,8	0,24
Kirjosieppo	<i>Ficedula hypoleuca</i>				2,2	0,10
Pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>				83,6	1,11
Punarinta	<i>Erythacus rubecula</i>				2,8	0,12
Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>			x	1,5	0,16
Rautiainen	<i>Prunella modularis</i>				2,0	0,21
Talitiainen	<i>Parus major</i>				6,0	0,24
Hölmötiainen	<i>Parus montanus</i>				4,0	0,13
Vihervarpunen	<i>Carduelis spinus</i>				9,2	0,52
Punavarpunen	<i>Carpodacus erythrinus</i>				1,9	0,22
Pohjansirkku	<i>Emberiza rustica</i>				2,2	0,69
Yhteensä		5	2	4	206	17,31